

*Η Παραδοσιακή
Λοστική Φορεσιά
της Άρτας*

Αναστασία Γ. Καρρά

Η παραδοσιακή αστική φορεσιά της Άρτας είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα όλους όσους ασχολούνται με την τοπική παράδοση και την μουσική, καθώς ελάχιστα στοιχεία υπάρχουν σχετικά. Οι παραδοσιακοί χορευτικοί σύλλογοι της περιοχής, όταν θέλουν να εκπροσωπήσουν την περιοχή της Άρτας, προβάλουν κυρίως φορεσιές προερχόμενες από τα χωριά των Τζουμέρκων με σαρακατσάνικα ή βλάχικα κυρίως στοιχεία.

Στην έρευνά μου για την Άρτινή, αστική, παραδοσιακή φορεσιά προσπάθησα να αντιπαραβάλω φωτογραφίες από τις πιο παλιές αναφορές στην Ηπειρώτικη, αστική φορεσιά, δηλαδή τις μινιατούρες με ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές του Nicolas Sperling που ζωγραφίστηκαν το 1930, με κάποιες φωτογραφίες κοριτσιών με παραδοσιακές φορεσιές της εποχής εκείνης στην Άρτα.

Ο Nicolas Sperling ήταν ένας Ρώσος ζωγράφος που δραστηριοποιήθηκε στην Αίγυπτο και ζωγράφιζε κυρίως μινιατούρες. Σ' αυτόν εμπιστεύτηκε ο Αντώνης Μπενάκης την εκτέλεση των ελληνικών εθνικών ενδυμασιών και τον έφερε στην Ελλάδα για το σκοπό αυτό. Ο Αντώνης Μπενάκης ήταν Έλληνας συλλέκτης έργων τέχνης και ιδρυτής του Μουσείου Μπενάκη στην Αθήνα.

Ο Sperling ολοκλήρωσε έναν μεγάλο αριθμό εικονογραφήσεων με ακουαρέλα, από τις οποίες τυπώθηκαν 111 πλάκες. Σε χειροποίητο χαρτί τυπώθηκε ειδική έκδοση 25 αντιτύπων με αριθμό Α' έως ΚΕ'. Η δημόσια έκδοση των Ελληνικών Εθνικών Ενδυμασιών, σε δύο τόμους, περιορίστηκε σε 300 αντίτυπα, Ο Τόμος Α' περιέχει τις πλάκες 1-55. Ο τόμος Β' περιέχει τις πλάκες 56-85. Πέρα από τις αρχικές 85 πλάκες, προστέθηκαν 26 συμπληρωματικές πλάκες. (Hellenic National Costumes, 1948)

Οι φορεσιές από την Ήπειρο που περιλαμβάνονται στον πρώτο τόμο των Ελληνικών Εθνικών Ενδυμασιών, παρουσιάζονται σε μια συλλογή από 19 μινιατούρες (αρ. 34 – 45^a) και είναι λιθογραφίες σε χαρτί (lithograph on paper after original watercolour 37 x 20).

Οι τρεις πρώτες μινιατούρες από την Ήπειρο, παρουσιάζουν τις αστικές φορεσιές της περιοχής, δηλαδή την ενδυμασία των γυναικών στις τρεις πόλεις της Ηπείρου, τα Γιάννενα, την Άρτα και την Πρέβεζα. Έχουν και οι τρεις τον τίτλο «Urban Dress (Epirus) 1930, lithograph on paper after original watercolour (37x20)», και είναι τα νούμερα 34, 35 και 36 αντίστοιχα.

Καθώς ο ζωγράφος δεν μας δίνει περαιτέρω πληροφορίες για την ακριβή τοποθεσία της Ηπειρώτικης αστικής φορεσιάς την οποία απεικόνισε στο έργο του, ο μόνος τρόπος να μπορέσουμε να ταυτοποιήσουμε την φορεσιά της Άρτας είναι μέσα από φωτογραφίες παλιότερων εποχών. Ανάμεσα στις πιο παλιές φωτογραφίες με παραδοσιακές φορεσιές ξεχωρίσαμε τρεις :

Η πρώτη φωτογραφία, αν και μερικώς καταστραμμένη, δεν παύει να είναι μια πολύ όμορφη φωτογραφία από τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου στην Πλατεία Σκουφά, το 1934. Απεικονίζει μαθήτριες του Γυμνασίου Άρτης που χορεύουν, φορώντας πανέμορφες Αρτινές, και όχι μόνο, φορεσιές. (Πηγή : Λεύκωμα ΠΡΟΤΑΣΗ, Άρτα, 1999)

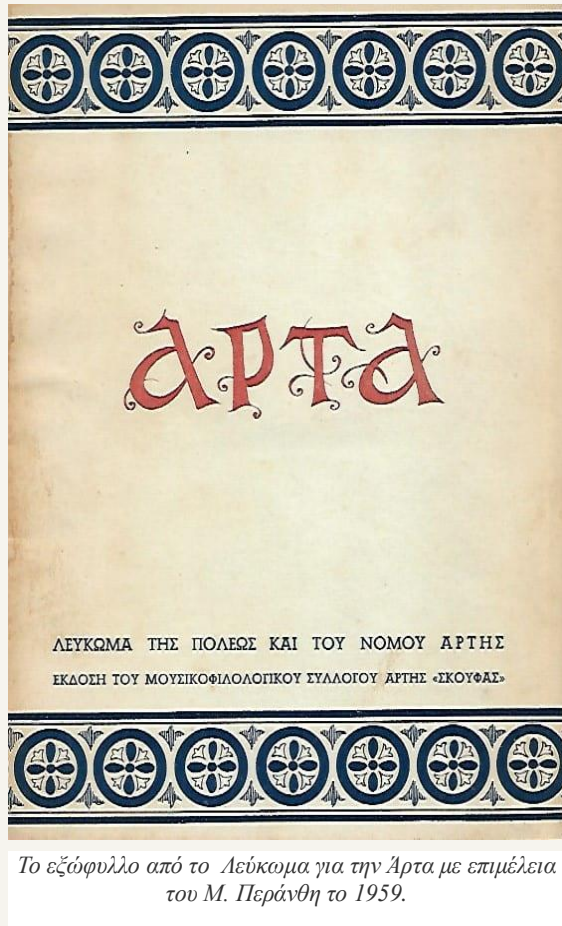
Στη δεύτερη φωτογραφία, του 1930, απεικονίζεται η Κούλα (Βασιλική) Βαδιβούλη, με ένα χρυσοκέντητο, μωβ φόρεμα, στο στενό του αρχοντικού Παπακώστα στην Άρτα, που το φόρεσε ίσως με την ευκαιρία κάποιας εθνικής γιορτής. Η φορεσιά αποτελεί οικογενειακό κειμήλιο και διατηρείται μέχρι και σήμερα....

(Πηγή φωτογραφίας: Οικογένεια Βαδιβούλη).

Η τρίτη φωτογραφία, που έχει τον τίτλο «Κόρη της Άρτας με την τοπική της στολή», προέρχεται από το βιβλίο «ΑΡΤΑ, Λεύκωμα της πόλεως και του νομού Άρτης, με κείμενα & επιμέλεια του Μιχ. Περάνθη, 1959». Η φωτογραφία απεικονίζεται στην αρχή του Λευκόματος, χωρίς να αναφέρεται το όνομα της εικονιζόμενης.

Κόρη της Άρτας με την τοπική της στολή

Λέγεται πως στη φωτογραφία απεικονίζεται η αδελφή του Μιχάλη Περάνθη, Λιλή, η οποία έχει πίσω της μια θλιβερή ιστορία που αξίζει να την πούμε:

Η Λιλή Παπαδοπούλου (όπως ήταν το πραγματικό επώνυμο του Μ. Περάνθη) είχε και αυτή λογοτεχνική φλέβα όπως και ο αδελφός της κι έγραφε ποιήματα και πεζά στο ημερολόγιό της, κάποια από τα οποία δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος» του Ι. Παπαβασιλείου. Στην ηλικία περίπου των 20 χρόνων, «.....υπέκυψε εις το μοιραϊόν, εις το άνθος της ηλικίας της, την 11^{ην} νυχτερινήν ώραν της παρελθούσης Τρίτης η εκλεκτή κόρη της κοινωνίας της Άρτας Λιλή Γ. Παπαδοπούλου, αδελφή του τέως συντάκτη του «Ελευθέρου Λόγου» κ.

Μιχαλάκη Παπαδοπούλου, ήδη σπουδαστού της Νομικής και επίλεκτου συνεργάτου της εγκρίτου Αθηναϊκής

συναδέλφου «Έθνος». Η αλησμόνητος Λιλή Παπαδοπούλου, αποπερατώσασα ενταύθα τας Γυμνασιακάς της σπουδάς προσελήφθη εις το Πρωτοδικεϊόν Άρτης, ένθα τελευταίως διηγωνίσθη ελθούσα πρώτη μεταξύ των υποψηφίων. Το Υπουργεϊον της Δικαιοσύνης ετοίμασε προς κοινοποίησιν τον διορισμό της αλλά την τελευταίαν στιγμήν επενέβη ο Βουλευτής Κωνσταντίνος Οικονομίδης όστις εξέσχισεν το σχετικόν έγγραφον του διορισμού της Λιλής Παπαδοπούλου επί τω λόγω ότι ο πατήρ της δεν ήτο φίλος του και αντ' αυτής διώρισε αυθαιρέτως επωφεληθείς της εκκαθαρίσεως των Δημοσίων Υπαλλήλων επί Κυβερνήσεως Τσαλδάρη, ετέραν τινά δεσποινίδα. Έκτοτε η ατυχής κόρη κατελήφθη υπό μελαγχολίας αποτέλεσμα της οποίας ήτο να προσβληθή υπό φυματιώδους μηνιγγίτιδος ήτις επέφερε το μοιραϊόν την νύχτα της Τρίτης. Η είδησις του θανάτου της Λιλής Παπαδοπούλου ήτις σημειωτέον ήτο μία από τας σεμνοτέρας, ευφουεστέρας και πλέον μορφωμένας Ελληνίδας, επρόκειτο δε κατ' αυτάς να μεταβή εις Αθήνας διά να παρακολουθήση ανωτέρας Πανεπιστημιακάς σπουδάς, συνεκίνησε βαθύτατα ολόκληρον την κοινωνίαν της Άρτης. Η πόλις ολόκληρος επένθησε τον θάνατον της αλησμονήτου κόρης.....». (Πηγή : Εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος, α.φ. 196/1-11-1935).

Ο Μιχάλης Περάνθης αφιέρωσε μερικά από τα ποιήματά του στην μονάκριβη αδελφή του Λιλή, που μας κάνει να πιστεύουμε, χωρίς βέβαια να είμαστε σίγουροι, πως η πρώτη φωτογραφία στο Λεύκωμα της Άρτας το οποίο επιμελήθηκε, ήταν αφιερωμένη

στην αδελφή του που είχε πεθάνει τον Οκτώβριο του 1935, εικοσιτέσσερα χρόνια πριν την έκδοση του.

Αντιπαραβάλλοντας την συγκεκριμένη φορεσιά με τις αστικές φορεσιές της Ηπείρου που ζωγράφησε ο Nicolas Sperling, θα λέγαμε ότι η αστική φορεσιά στην πόλη της Άρτας μοιάζει αρκετά με εκείνη στο νούμερο 36.

Αποτελείται από:

- Πουκάμισο με μανίκι που τελειώνει σε περίτεχνο κόψιμο,
- Φουστάνι, εφαρμοστό στον κορμό και φαρδύ από τη μέση και κάτω, με κατακόρυφο άνοιγμα μπροστά ως το στήθος,
- Ζώνη με πόρπη,
- Πιρπιρί, με περίτεχνα σχέδια με χρυσή και ασημί μεταξωτή κλωστή στις άκρες και στα τελειώματα και μανίκια ως τον αγκώνα,
- Φεσάκι με φούντα,
- και τα ανάλογα κοσμήματα.

Στη φωτογραφία, αριστερά η μινιατούρα του Nicolas Sperling με παραδοσιακή αστική φορεσιά της Ηπείρου και δεξιά κόρη της Άρτας με παραδοσιακή φορεσιά από το Λεύκωμα του Μ. Περάνθη για την Άρτα.

Στη φωτογραφία η κ. Θεοδώρα Καλαμπόκη – Διαλετή πριν την παρέλαση το 1966, με φορεσιά της κ. Μητράκου. Η ζώνη που φορά, παλιό κειμήλιο, ανήκε στην Τουρκοβασίλική, μια Οθωμανή που παρέμεινε στην Άρτα μετά την απελευθέρωση το 1881 και βαφτίστηκε χριστιανή. (Πηγή : Αρχείο Θεοδώρας Διαλετή)

Βιβλιογραφία

1. BENAKI, ANTONY E. (ED) / HADZIMICHALI, ANGELIKI (TX) / SPERLING, NICOLAS (IL) Hellenic National Costumes 1948 Benaki Museum, Athens [2 Vols]
2. Άρτα. Λεύκωμα της πόλεως και του νομού Άρτης, Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος Άρτης Σκουφάς, Άρτα, 1959
3. Λεύκωμα ΠΡΟΤΑΣΗ, Άρτα, 1999
4. Εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος», α.φ. 196/1-11-1935).

Παράρτημα

Στο παράρτημα που ακολουθεί ,παρουσιάζονται και οι 19 Ηπειρώτικες φορεσιές που απθανάτισε ο Nicolas Sperling στις μνισατούρες του. (Πηγή : © THE AMERICAN COLLEGE OF GREECE: ACG ART)

#34 - Urban Dress (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#35 - Urban Dress (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#36 - Urban Dress (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#37 - Urban Costume (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

*#37a - Urban Costume (Epirus, Metsovo) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)*

*#38 - Peasant's Dress (Epirus) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)*

#39 - Peasant's Dress (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#40 - Peasant Woman's Dress (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#40a - Peasant Woman's Costume (Epirus, Souli) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#41 - Peasant Woman's Costume (N. Epirus, Pogoni) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#41a - Bridal Dress (N. Epirus, Pogoni) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#416 - Peasant's Costume (N. Epirus, Pogoni) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#41c - Peasant Woman's Costume (Epirus, Kourenta) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

*#41d - Peasant Woman's Dress (Epirus, Zagori) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)*

#42 - Peasant Woman's Costume (N.E. Epirus, Dryinoupolis) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

*#43 - Guerilla Chief (Northern Epirus) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)*

#44 - Peasant Woman's Dress (Northern Epirus) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#45 - Sarakatsan Woman's Costume (Epirus) 1930
lithograph on paper after original watercolour (37x20)

#45a - Karagouna (Epirus) 1930

lithograph on paper after original watercolour (37x20)

Copyright

© Αναστασία Κάρρα

Η εργασία είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση επί χρημάτων και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή σε άλλη διασκευή, σύμφωνα με τον Ν.2387/1920 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/1993 και ισχύει σήμερα) και κατά τη διεθνή σύμβαση της Βέρνης (η οποία έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), χωρίς τη γραπτή άδεια του συγγραφέα.

ΑΦΤΑ 31.12.2024